

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/162502,Przemyslaw-Namsolek-Materialy-poswiecone-Zbrodni-Katynskiej-w-zasobie-Oddzialowe.html>
27.04.2024, 23:49

Przemysław Namsółek: Materiały poświęcone Zbrodni Katyńskiej w zasobie Oddziałowego Archiwum IPN w Gdańsku

W Oddziałowym Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Gdańsku zgromadzonych jest wiele materiałów dotyczących szeroko rozumianej tematyki katyńskiej.

Ulotka o treści „Katyń 1940 nie zapomnimy!”, ujawniona w Słupsku w 1983 r.

Do najcenniejszych zbiorów należy zaliczyć rodzinne pamiątki związane z trzema oficerami, ofiarami Zbrodni Katyńskiej.

Porucznik Józef Burzyński

Zuzanna Skarżyńska przekazała w darze dokumenty dotyczące porucznika lotnictwa Józefa Burzyńskiego. Józef Burzyński urodził się w 1911 r. w Wilnie, ukończył Gimnazjum im. Juliusza Słowackiego w Wilnie, następnie pełnił zawodową służbę wojskową w 4. Pułku Lotniczym w Toruniu i w Szkole Podoficerów Lotnictwa dla Małoletnich w Krośnie. Po dostaniu się do sowieckiej niewoli został osadzony w obozie w Kozielsku, a następnie zamordowany w Katyniu. Wśród przekazanych dokumentów znajdują się kopie fotografii Józefa Burzyńskiego, ale najwięcej emocji wzbudza list oficera do ukochanej, napisany 5 lutego 1940 r. w obozie w Kozielsku (sygn. IPN Gd 800/5)

Podporucznik Czesław Gawryś

Od Ewy Łomniewskiej-Szwabe otrzymaliśmy m.in. dwie kartki pocztowe z 29 listopada 1939 r. i z 18 lutego 1940 r., wysłane przez podporucznika rezerwy artylerii Czesława Gawryśa z obozu w Starobielsku do swojej matki (sygn. IPN Gd 1086/6). Czesław Gawryś urodził się w 1906 r. w Przemyślu, po ukończeniu gimnazjum w Dębicy pracował w Polskim Monopolu Tytoniowym w Tarnowie i w Kołomyi w województwie stanisławowskim. Został zamordowany przez Sowieców w Charkowie.

Podporucznik Gustaw Szpilewski

Halina Młyńczak ze Stowarzyszenia „Rodzina Katyńska” w Gdyni przekazała kilkanaście dokumentów związanych z jej ojcem podporucznikiem rezerwy artylerii Gustawem Szpilewskim.

Gustaw Szpilewski urodził się w 1902 r. w Skirmuntowie na Ziemi Mińskiej, wychowywał się w Rakowie w województwie wileńskim. Po ukończeniu Państwowego Seminarium Nauczycielskiego w Nieświeżu pracował w charakterze nauczyciela i kierownika szkoły powszechnej w Żuchowiczach Wielkich w województwie nowogródzkim. Pod koniec sierpnia 1939 r. został zmobilizowany do 78. pułku piechoty w Baranowiczach, dostał się do sowieckiej niewoli i został uwięziony w obozie w Kozielsku, a następnie zamordowany w Katyniu.

Wśród przekazanych dokumentów znajdują się m.in. świadectwo dojrzałości Państwowego Seminarium Nauczycielskiego w Nieświeżu z 1926 r. oraz pisma Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego i Inspektora Szkolnego w Stołpcach w województwie nowogródzkim z lat 1930-1939 dotyczące zatrudnienia Gustawa Szpilewskiego w szkole w Żuchowiczach Wielkich (sygn. IPN Gd 1205/1). Posiadamy ponadto kopie cyfrowe fotografii przedstawiających Gustawa Szpilewskiego i jego najbliższych (sygn. IPN Gd 536/137).

„Rodzina Katyńska” w Gdyni

Od Haliny Młyńczak otrzymaliśmy w darze również dwa tomy kroniki Stowarzyszenia „Rodzina Katyńska” w Gdyni prowadzonej w latach 1989-2020. W kronice umieszczone są zdjęcia dokumentujące działalność stowarzyszenia, pisma sporządzone przez gdyńską „Rodzinę Katyńską” i wycinki prasowe (sygn. IPN Gd 1205/3, IPN Gd 1205/4).

Publikacje i nagrania filmowe

W zasobie archiwalnym IPN w Gdańsku znajdują się publikacje poświęcone Zbrodni Katyńskiej, подарowane m.in. przez Pawła Dowżenko, Barbarę Jurewicz i Miejską Bibliotekę Publiczną w Gdyni (sygn. IPN Gd 753/783, IPN Gd 753/898, IPN Gd 1166/93).

Większość publikacji została wydana w drugim obiegu w PRL, ale posiadamy również wspomnienia naocznego świadka zbrodni prof. Stanisława Swianiewicza pt. *W cieniu*

Katynia, które ukazały się nakładem Instytutu Literackiego w Paryżu (sygn. IPN Gd 1040/256).

Komenda Wojewódzka Policji w Gdańsku przekazała nagrania filmowe, sporządzone przez funkcjonariuszy resortu spraw wewnętrznych, na których zarejestrowano pochody z kościoła św. Brygidy w Gdańsku po uroczystościach z okazji rocznicy Zbrodni Katyńskiej w kwietniu 1988 r. i w kwietniu 1989 r. (sygn. IPN Gd 334/20, IPN Gd 334/21).

Wśród darów otrzymanych od Lecha Tatkowskiego i Grzegorza Pietrzyka znajdują się m.in. znaczek wydany w 1989 r. przez „Solidarność Walczącą”, pamiątkowa plakietka i ulotka poświęcone Zbrodni Katyńskiej (sygn. IPN Gd 959/41, IPN Gd 1076/224, IPN Gd 1076/247).

Świadectwa zwalczania pamięci

Warto wspomnieć o aktach spraw karnych prowadzonych przeciwko osobom, które w okresie stalinizmu starały się przekazywać prawdę o Zbrodni Katyńskiej.

W zasobie archiwalnym IPN w Gdańsku znajdują się kopie akt sprawy karnej prowadzonej przeciwko Marii Odyniec, nauczycielce Zasadniczej Szkoły Zawodowej Budowy Okrętów w Gdyni, która została skazana na karę więzienia m.in. za to, że w 1951 r. podczas zajęć szkolnych niezgodnie z propagandą komunistyczną przedstawiała sprawę zamordowania oficerów polskich w Katyniu (sygn. IPN Gd 471/2 t.1-2). Proces wytoczono również Tadeuszowi Guziakowi, który w 1951 r. w czasie pełnienia służby wojskowej w Słupsku rozpowszechniał prawdziwe informacje na temat Zbrodni Katyńskiej (sygn. IPN Gd 538/1101).

W niektórych aktach operacyjnych i śledczych pokazane są metody działania komunistycznego aparatu represji wobec osób, które walczyły o to, żeby Zbrodnia Katyńska nie została zapomniana.

W 1981 r. w Gdańsku został zatrzymany działacz NSZZ „Solidarność” Andrzej Kołodziej, przy którym znaleziono 381 egzemplarzy broszury pt. *Katyni*. Wydział Śledczy KWMO w Gdańsku wszczął dochodzenie w sprawie wydrukowania tej broszury przez Społeczny Instytut Pamięci Narodowej im. Józefa Piłsudskiego bez zgody Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk, czyli komunistycznej cenzury (sygn. IPN Gd 57/19).

► [Czytaj więcej na portalu przystanekhistoria.pl](http://przystanekhistoria.pl)